

GOVERNANCE
CODE
VEILIGHEID
BOUW

Regie op Veiligheid in het bouwproces

Praktische handreiking ten behoeve van de uitrol

Versie 0.1 d.d. 31 januari 2020

Voorwoord

De aanbevelingen uit het OVV-onderzoeksrapport “Bouwen aan constructieve veiligheid” van oktober 2018 vormen een concrete aanleiding om binnen de sector bouw en infrastructuur de aandacht voor veiligheid aan te scherpen. Alle betrokken partijen, aan opdrachtgevers en opdrachtnemerszijde, erkennen de urgentie hiertoe en willen gezamenlijk stappen zetten.

Deze stappen zijn concreet verwoord in de brief aan de Onderzoekraad Voor Veiligheid (OVV) getiteld “Reactie rapport ‘Bouwen aan constructieve veiligheid; lessen uit instorting parkeergebouw Eindhoven’ “ d.d. 17 oktober 2019. Daarin hebben de ondertekenaars, de Governance Code Veiligheid in de Bouw, het Opdrachtgeversforum in de Bouw, Bouwend Nederland, VNconstructeurs en Koninklijke NLIingenieurs, voorstellen gepresenteerd ter zake drie thema’s:

- Regie op Veiligheid in het bouwproces
- Borging van constructieve veiligheid
- Lerend vermogen

De inhoud van de voorstellen is voorbereid door een werkgroep per thema. De Werkgroep “**Regie op Veiligheid in het bouwproces**” heeft bestaan uit Jan Derks, Pieter Akkermans, Henk van Vulpen, Frans van Ekerschot en Marleen Hermans. De finale, grondig doordachte, versie is de versie van 1 oktober 2019. In de brief aan de OVV is een samenvatting van dit voorstel opgenomen.

In de praktijk is gebleken dat het nuttig is om het voorstel ter zake “Regie op Veiligheid in het bouwproces” toegankelijker te maken voor diegenen die er mee aan het werk willen en moeten. Ook is er behoefte aan een kernachtige, communicatieve, presentatie.

De gevraagde kernachtige *presentatie* is vormgegeven in de **sheet-presentatie “Regie op Veiligheid in het bouwproces, Beknopte uiteenzetting”**, met als laatste versie: Versie 1.0 d.d. 31 januari 2020.

De in woorden uitgeschreven *toelichting* is het onderhavige document “**Regie op Veiligheid in het bouwproces, Praktische handreiking voor de uitrol**”. Hiervan is de laatste versie: Versie 0.1 d.d. 31 januari 2020. De tekst van deze handreiking is vanzelfsprekend zo dicht mogelijk gebleven bij de tekst van het eindrapport van de Werkgroep. Voor de toegankelijkheid is vooral de opbouw aangepast, zijn tekstuele dubbelingen en overbodigheden eruit gehaald, en zijn hoofdtekst en ‘voetnoten’ meer visueel gescheiden.

De *Beknopte uiteenzetting* en deze *Handreiking* moeten dus in elkaars verlengde worden gezien.

Regie op Veiligheid in het bouwproces

Twee uitgangspunten

1. We beschouwen veiligheid altijd integraal: **Bouwplaatsveiligheid, Omgevingsveiligheid en Bouwwerkveiligheid**

De belangrijkste stap in het verbeteren van veiligheid in het bouwproces is **het versterken van de Regie op Veiligheid**. Veiligheid wordt daarbij altijd integraal, in de combinatie van Bouwplaatsveiligheid (ook wel aangeduid als Arbo-veiligheid), Omgevingsveiligheid en Bouwwerkveiligheid beschouwd. Zie hiervoor ter verduidelijking Bijlage 1.

2. Voorop staat het principe van 'Safety first'

Het versterken van de Regie gaat uit van **het principe van 'Safety first'**. Dit betekent dat alle betrokken partijen:

- veiligheid aantoonbaar centraal stellen in hun handelen;
- zorgen dat het veiligheidsbewustzijn toeneemt in hun organisaties en in alle projecten en bouw-gerelateerde activiteiten;
- en daarop aanspreekbaar zijn.

Hoe zou 'Regie op Veiligheid' er in de Nederlandse bouwsector uit moeten zien?

Er is in eerste instantie gekeken hoe de 'Regie' elders succesvol is geregeld. Als voorbeeld is de petrochemie genomen waar het als volgt werkt:

- Er is daar een 'systeem' dan wel '**systematische aanpak**' die eruit bestaat dat in alle fasen van het 'project' een **gedegen Risico-analyse** wordt gedaan met een daaruit volgend '**GO/NO GO**' besluit per fase.
- Er wordt per project een **competente persoon** aangewezen die '**met mandaat**' bewaakt dat dit systeem ook wordt nageleefd en professioneel wordt uitgevoerd.
- **Bij de contractering van opdrachtnemers** wordt vastgesteld of de betreffende opdrachtnemers **in staat zijn in bovengenoemd 'systeem' te werken**.

Bij het vertalen van deze principes naar de bouwsector, is **de breed samengestelde Werkgroep "Regie op Veiligheid"** tot het volgende 'Handelingskader' en bijbehorende 'Betekenis hiervan voor de betrokkenen in en project' gekomen.

Handelingskader

Bij alle bouwwerken, groot en klein, in de bouwsector nemen we als opdrachtgevers, opdrachtnemers en overige betrokken dienstverleners en leveranciers het volgende als uitgangspunt:

- De opdrachtgever als initiatiefnemer van een project hanteert een *integrale veiligheidsaanpak* voor alle fasen van het bouwproces, vanaf de initiatieffase tot en met de gebruiksfase.
- De opdrachtgever als initiatiefnemer vult de *Veiligheidsregierol expliciet* in, zowel op Organisatieniveau (Chief Safety Officer) als op Projectniveau (Regievoerder Veiligheid).
- Elke opdrachtnemer (leverancier/dienstverlener/aannemer) stelt voor een specifiek project een *Veiligheidsaanspreekpunt* aan. Een opdrachtnemer die meerdere werkzaamheden coördineert stelt een *Veiligheidscoördinator* aan, zie de figuur in Bijlage 2.

De opdrachtgever als initiatiefnemer

Omdat de eigenaar van een bouwwerk verantwoordelijk is voor de veiligheid ervan, maar vooral omdat de opdrachtgever en eigenaar als enige van initiatief tot en met gebruik betrokken is en overzicht heeft over het bouwproces, stellen we voor bij deze eigenaarsorganisaties en initiatiefnemers tot bouwprojecten iemand op organisatieniveau en op projectniveau expliciet de **Veiligheidsregierol** te laten vervullen.

Noot 1: Daarmee wordt aan deze al bestaande verantwoordelijkheid nader invulling gegeven. Deze verantwoordelijkheid is vooral een procesverantwoordelijkheid: het bewaken van de juiste aandacht voor veiligheid. Dit betekent niet dat de opdrachtgever de verantwoordelijkheden van andere partijen overneemt. De uitwerking van de veiligheidsregierol is daarmee geen verzwarende van deze verantwoordelijkheid, wel de zichtbare, expliciete, invulling ervan. Met het introduceren van deze regierol beogen we geen herschikking of verschuiving van verantwoordelijkheden, zoals die wettelijk zijn geregeld in bijvoorbeeld het Arbeidsomstandighedenbesluit en de Wet kwaliteitsborging (Wkb).

Noot 2: In het geval dat een gebruiker van een bouwwerk het initiatief neemt tot bouwgerelateerde activiteiten, bijvoorbeeld bij afbouwwerkzaamheden in een huurpand, geldt voor deze opdrachtgever dezelfde benadering.

Op organisatieniveau: de (Chief) Safety Officer (CSO)

De organisatie, die eigenaar is van bouwwerken en/of het initiatief neemt tot bouw-gerelateerde activiteiten heeft de taak om de aandacht voor veiligheid van bouwwerk(en) en bouwprocessen te bewaken, rondom veiligheidsissues te adviseren en het lerend vermogen te bevorderen. **Dit geldt zowel voor publiek als privaat omdat een ontwikkelende bouwer in deze definitie ook zelf eigenaar/initiatiefnemer is.**

Deze taak wordt belegd bij de Safety Officer. De Safety Officer ziet erop toe dat in alle bouw-gerelateerde processen veiligheid passende aandacht krijgt in de organisatie in het algemeen en in project- en onderhoudsteams in het bijzonder. Een project, onderhoudsactiviteit of ander bouw-gerelateerd proces kan daarbij elke omvang hebben, meer of minder complex zijn, en zowel investerings- als beheeropgaven omvatten. Passende aandacht kan voor grotere of complexe projecten betekenen dat er een specifieke functionaris wordt benoemd voor deze rol. In organisaties met een kleine portefeuille kan deze veiligheidsregierol wellicht op portefeuille (of areaal) niveau worden belegd bij een functionaris die ook een andere rol vervult, maar natuurlijk wel de vereiste competenties heeft.

Op projectniveau: de Regievoerder veiligheid

Ieder project heeft de taak om de aandacht voor veiligheid van bouwwerk en bouwprocessen te bewaken. Deze taak wordt belegd bij de Regievoerder veiligheid. De Regievoerder veiligheid heeft bovendien het mandaat bij onveilige situaties in te grijpen. De rol van Regievoerder veiligheid wordt gedurende alle fasen van het bouwproces (van initiatief tot sloop, dus gedurende de levensloop van een bouwwerk) door de opdrachtgevende organisatie belegd en geborgd. Deze veiligheidsregierol houdt vooral de kwaliteitsbewaking in van het proces rond veiligheid en draagt daar verantwoordelijkheid voor.

Noot 1: De houder van deze rol neemt geen uitvoeringsverantwoordelijkheid op het vlak van veiligheid van anderen over, maar ziet erop toe dat die anderen hun verantwoordelijkheid nemen en ernaar handelen. Dit kan hij gevraagd of ongevraagd doen. Ook past het bij de rol van de Regievoerder veiligheid om binnen het project toe te zien op het lerend vermogen van partijen en betrokkenen. De rol van Regievoerder veiligheid kan in sommige fasen overdraagbaar zijn, mits juridisch afgehecht en de opdrachtgever daarop toezicht houdt. Naar de eisen bij faseovergangen en de juridische borging bij overdracht dient nog nader onderzoek te worden gedaan (nader onderzoeken).

Noot 2: Bij kleine opdrachtgevende organisaties of opdrachtgevers die maar een enkele keer een opdracht geven, kunnen de rollen van de regievoerder op organisatieniveau (CSO) en de regievoerder op projectniveau dezelfde zijn. Het is raadzaam ter illustratie van de werking van het principe van regievoering een aantal voorbeelden uit te werken, bijvoorbeeld met een traditioneel en een geïntegreerd contract, een groot en een klein project.

Noot 3: De verantwoordelijkheid voor veiligheid zou een eigen escalatiemechanisme binnen organisaties moeten hebben, naast het projectescalatiemechanisme. Dit veiligheidscontrolemechanisme moet op alle niveaus binnen een organisatie zijn geborgd. Zo geven betrokkenen een concrete uitwerking aan het begrip 'Safety first'.

Noot 4: Bij organisaties met een functionerend kwaliteitsmanagementsysteem is het logisch de rollen van Safety Officer en Regievoerder veiligheid toe te voegen aan het kwaliteitssysteem.

Noot 5: De rol van Regievoerder veiligheid (zie bijlage 4 met RASCI-matrix) hoeft niet bij een aparte functionaris te worden belegd. Dit zou immers leiden tot een aanzienlijke verzwaring van de formatie, wat met name voor kleine opdrachtgevers en bij kleine projecten problematisch zou zijn. De onafhankelijke positie van de Regievoerder wordt geborgd door deze in een vroegtijdig stadium aan te wijzen en zijn bevoegdheden expliciet in het project en daaraan gerelateerde contracten vast te leggen. Een projectmanager zou in theorie de rol ook zelf kunnen invullen, echter uit oogpunt van onafhankelijkheid heeft dit niet de voorkeur. De precieze bevoegdheden, mandaat en aansprakelijkheid van de Regievoerder moeten nog nader worden uitgewerkt, mede ben behoeve van vastlegging in overeenkomsten.

Verhouding veiligheidsregie - projectverantwoordelijkheid

De vormgeving en uitvoering van een passende veiligheidsaanpak op projectniveau valt onder de 'normale' projectverantwoordelijkheden van het projectmanagement. De Regievoerder veiligheid ziet toe op de kwaliteit en uitvoering van deze aanpak. De Regievoerder veiligheid heeft wel te allen tijde het mandaat om bij een (mogelijk) onveilige situatie in te grijpen in het bouwproces ('rode knop'). Dit mandaat overrulet het mandaat van de betrokken project- of procesmanagers.

Verhouding veiligheidsregie en opdrachtnemer(s)

Een organisatie die meer bouwgerelateerde activiteiten in eigen beheer uitvoert, meer zelf coördineert, zal een zwaardere regierol kennen. Ook de projectgerelateerde veiligheidstaken (het ontwikkelen en uitvoeren van de veiligheidsaanpak) vragen dan overigens veel capaciteit. Binnen organisaties of een project waarin meer taken – bijvoorbeeld in een geïntegreerd contract – zijn uitbesteed, voert de Regievoerder veiligheid wél het gesprek over de wijze waarop de gecontracteerde opdrachtnemer(s) binnen het project veiligheid stuurt en bewaakt, maar ligt een groter deel van de ontwikkeling van de veiligheidsaanpak bij de gecontracteerde opdrachtnemer. Het uitbesteden op zich verandert de procesverantwoordelijkheid bij de initiatiefnemer voor veiligheid overigens niet, ook niet wanneer grote delen van de veiligheidsregierol voor bepaalde fasen worden overgedragen.

De eigen verantwoordelijkheid van de opdrachtnemers

Naast deze verantwoordelijkheid vanuit de eigenaarsrol, hebben alle betrokkenen bij bouwgerelateerde activiteiten ook ieder een eigen verantwoordelijkheid voor het borgen van veiligheid; natuurlijk voor veiligheid gerelateerd aan hun eigen taken (bijvoorbeeld in ontwerp, uitvoering, levering van materialen), maar eveneens voor het *signaleren van veiligheidsissues* in het bouwproces of bouwwerk waaraan zij hun werk verrichten. Alle betrokkenen zijn op deze verantwoordelijkheid aanspreekbaar.

Voor de opdrachtgever (veelal vertegenwoordigd door de project- of contractmanager) is duidelijk wie degene is die bij zijn leveranciers / dienstverleners / aannemers voor een specifiek project of activiteit het aanspreekpunt is (het **Veiligheidsaanspreekpunt**) voor veiligheid. Dit geldt in het bijzonder voor de partijen die verantwoordelijk zijn voor integrale ontwerp- en uitvoeringsactiviteiten, waaronder de hoofdconstructeur en de aannemer. Bij een opdrachtnemer die in het kader van een project de werkzaamheden coördineert over verschillende onderaannemers of ketenpartners, wordt één veiligheidsaanspreekpunt benoemd die de aandacht voor veiligheid over deze partijen heen coördineert, de **Veiligheidscoördinator**.

Veiligheidsaanspreekpunten hebben, net als de Regievoerder veiligheid, het mandaat vanuit veiligheidsoverwegingen in te grijpen in een bouwproces. Zij bewaken of zowel opdrachtgever als de eigen organisatie en ketenpartners op het vlak van veiligheid de juiste dingen doen. Net als voor de Regievoerder veiligheid, geldt voor een veiligheidsaanspreekpunt dat het om een **rol** gaat en niet per sé om een separate functie bij een aparte medewerker. Degene met deze rol heeft de expliciete taak de veiligheid te bewaken en borgen.

Bekwaamheid Regievoerders veiligheid en Veiligheidsaanspreekpunten

Bij vooral de Regievoerders veiligheid, maar ook bij de Veiligheidsaanspreekpunten, ligt de nadruk op procesvaardigheden – ze moeten kunnen inschatten of veiligheid in een project voldoende integraal en in alle stappen is geborgd – met feeling voor inhoudelijke aspecten van veiligheid. Zij hoeven zelf geen expert te zijn op het gebied van bijvoorbeeld Constructieve veiligheid en V&G, maar moeten wel in staat zijn om te beoordelen wanneer specialisten op dergelijke terreinen nodig zijn en zich met hen kunnen verstaan. Vervolgens moeten Veiligheidsaanspreekpunten en zeker Regievoerders veiligheid over competenties beschikken als communicatievaardigheden, overtuigingskracht, organisatiesensitiviteit en omgevingsbewustzijn. Welke kennis en competenties Regievoerders veiligheid en Veiligheidsaanspreekpunten verder moeten hebben en wanneer een veiligheidsaanpak voor een project of onderhoudsactiviteit als adequaat bestempeld kan worden, moet in de komende periode door partijen onderling nader uitgewerkt worden. In eerste instantie spreken partijen elkaar aan op elkaars competenties en staan in voor een door henzelf geleverd passend niveau. In een later stadium kan, indien wenselijk of nodig, tot standaardisatie of normering worden gekomen, zoals in het traject 'Coördinerend constructeur nieuwe stijl'. Hierbij moet gedifferentieerd worden naar zowel type opdrachtgevers als omvang van projecten.

De betekenis hiervan voor betrokkenen bij een project

De eigenaar/initiatiefnemer:

1. Proces: integrale veiligheidsaanpak

De initiatiefnemer van een project hanteert een integrale veiligheidsaanpak voor alle fasen van het bouwproces, vanaf de initiatieffase tot en met de gebruiksfase. In elke fase draagt hij zorg voor het (laten) uitvoeren van een gedegen risicoanalyse – op alle aspecten die te maken hebben met veiligheid – die zorgt voor een adequate risicobeheersing binnen fases maar ook uitmondt in een GO/NO GO ten aanzien van veiligheid voor de volgende fase. Voor deze risicoanalyses zijn voldoende gangbare instrumenten beschikbaar in de markt. Bijvoorbeeld de RISMAN-methode. Aandachtspunten voor veiligheid worden op een voor het project passende wijze overgedragen aan de volgende fase, bijvoorbeeld als onderdeel van een risicodossier, het V&G- plan of V&G-dossier of anderszins. Partijen maken over de wijze van vastlegging onderling afspraken.

2. Regievoerder veiligheid

De eigenaar/initiatiefnemer belegt de veiligheidsregierol binnen zijn organisatie. De veiligheidsregierol wordt ingevuld door een intern of extern competent (kennis, competenties) persoon die bewaakt dat de veiligheidsaanpak op projectniveau op een passende manier wordt ingevuld en nageleefd en spreekt hierop het project- of assetmanagement aan.

De Regievoerder veiligheid heeft in de veiligheidsaanpak de volgende taken:

- Ziet toe – in adviserende en monitorende zin – op het hele proces (veiligheidsaanpak) van initiatieffase tot en met gebruik.
- Wordt ten minste bij alle faseovergangen geconsulteerd, en voor het overige op volgens de risicoanalyse relevante momenten en aspecten en bij contract- of scopewijzigingen met een effect op veiligheid of de veiligheidsaanpak. Deze faseovergangen worden duidelijk vastgelegd bij start van het project.
- Houdt toezicht op het proces van professionele tegenspraak tijdens ontwerp en uitvoering.
- Voert checks (audits) uit of laat deze uitvoeren op het vlak van veiligheid gedurende alle fasen en is betrokken bij het 'Go/No Go' besluit voor overgang naar de volgende fase.
- Grijpt in waar nodig en heeft mandaat om het werk stil te leggen als de veiligheid in het geding is – dit mandaat geldt in alle fasen van het bouwproces, dus inclusief de gebruiksfase. De Regievoerder veiligheid adviseert de opdrachtgever en opdrachtnemer om maatregelen te nemen of het werk stil te leggen. In acute situaties en ernstige situaties legt hij het werk zelf stil.
- Organiseert – passend bij de aard en omvang van het project – periodiek een evaluatiegesprek met opdrachtgever en opdrachtnemers over gedrag en bewustzijn.
- Zorgt voor lerend vermogen: borgt de 'lessons learned' binnen het project, naar de eigen organisatie en deelt deze ervaringen naar vermogen met de sector. Indien delen van de Regievoerdersrol worden overgedragen naar een andere partij, zorgt de Regievoerder veiligheid van de initiatiefnemer dat deze overdracht wordt vastgelegd.

- De Regievoerder veiligheid krijgt voldoende mandaat om in te kunnen grijpen in het project op het moment dat de veiligheid in het geding komt. De Regievoerder veiligheid moet los van de project- en onderhoudsverantwoordelijkheid kunnen escaleren en rapporteren binnen de eigenaars- of initiatiefnemersorganisatie.

De Regievoerder veiligheid heeft bij de opdrachtnemer altijd een contactpersoon in het “Veiligheidsaanspreekpunt of Veiligheidscoördinator”.

Noot: het organiseren van en de verantwoordelijkheid voor de veiligheidsaanpak in een project of onderhoudsactiviteit zelf, is en blijft voorbehouden aan het management van dat project en is dus geen taak voor de Regievoerder veiligheid.

3. Proces van samenwerking en monitoring:

Bij de selectie van opdrachtnemers (aannemers, adviseurs, ontwerpers, leveranciers, dienstverleners) is hun vermogen om op een passend niveau bij te dragen aan de veiligheidsaanpak een onderwerp in de selectie – partijen hebben voor het specifieke project aantoonbaar de juiste veiligheidskennis en kunde in huis. De opdrachtgever is helder over hun taken en verantwoordelijkheden op dit vlak en controleert daarop. De opdrachtgever maakt het hen mogelijk veilig te werken, vraagt expliciet wat daarvoor nodig is en biedt de juiste randvoorwaarden en kaders.

4. Proces van handhaving:

De opdrachtgever zorgt ervoor dat het nastreven van veiligheid niet vrijblijvend is, en legt de veiligheidsaanpak en de daarmee samenhangende inzet en bevoegdheden van de Regievoerder veiligheid, projectteamleden en gecontracteerde partijen contractueel vast.

In de *Governance Code Veiligheid in de Bouw (GCVB)* hebben de ondertekenaars van opdrachtnemers en opdrachtgevers afgesproken dat zij vanaf 2021 hun veiligheidsbewustzijn moeten aantonen. Vanaf dat moment wordt veiligheidsbewustzijn als verplichting opgenomen in veel aanbestedingen en contracten in de bouw. Vanaf 2021 hanteren zij daartoe de Veiligheidsladder, die het veiligheidsbewustzijn van organisaties meetbaar, inzichtelijk en vergelijkbaar maakt. Opdrachtnemers en opdrachtgevers laten zich certificeren. De invoering van de Veiligheidsladder aanbestedingen en contracten gebeurt stapsgewijs: vanaf 2021 is trede 2 vereist, vanaf 2023 trede 3.

De opdrachtnemers (leveranciers/adviseurs/aannemers/installateurs):

1. Proces: toetsen integrale veiligheidsaanpak

De opdrachtnemer toetst zo gauw hij bij een project betrokken raakt (in een aanbesteding of anderszins) en zo lang die betrokkenheid duurt of de opdrachtgever een adequate veiligheidsaanpak hanteert. Hij spreekt de opdrachtgever aan op de kwaliteit van de veiligheidsaanpak indien hij die vanuit zijn professionaliteit onvoldoende acht. Hij levert professionele tegenspraak en aanvaardt geen onveilig werken. Zijn aanbieding/offerte past bij deze houding; dus geen aanbiedingen die leiden tot onveilig gedrag door te laag budget of een te korte planning. Voor zijn eigen werkzaamheden kiest de opdrachtnemer een aantoonbaar veilige aanpak.

2. Veiligheidsaanspreekpunt:

Iedere opdrachtnemer vult voor het project de rol van Veiligheidsaanspreekpunt in. Ook hier is degene die die rol vervult een competent persoon met de juiste kennis en vaardigheden die veiligheidsaspecten van het project coördineert, bewaakt dat de opdrachtnemer de juiste veiligheidsaanpak kiest voor de eigen werkzaamheden en bewaakt dat het bouwproces veilig verloopt. Ook het Veiligheidsaanspreekpunt heeft voldoende mandaat om in te grijpen bij onveilig handelen en kent een onafhankelijke escalatielijn naar de leiding van zijn organisatie op dit vlak. Het Veiligheidsaanspreekpunt hoeft net als de Regievoerder geen vrijgestelde, onafhankelijke functionaris te zijn.

Wanneer sprake is van één hoofdaannemer met diverse onderaannemers, benoemt de hoofdaannemer een Veiligheidsaanspreekpunt die de counterpart is van de Regievoerder veiligheid zoals aangesteld door de opdrachtgever. Bij meer partijen die nevenschikt samenwerken ten dienste van een opdrachtgever, wordt er eveneens een gezamenlijk Veiligheidsaanspreekpunt benoemd die de counterpart is van de Regievoerder veiligheid zoals aangesteld door de opdrachtgever.

Omdat de rol van dit gezamenlijke aanspreekpunt voor veiligheid sterk overeenkomt met die van de wettelijk verplichte V&G-coördinator en voor omgevingsveiligheid met die van de in de bouwregelgeving in te voeren Omgevingscoördinator, ligt het voor de hand dit gezamenlijke aanspreekpunt aan te duiden als de Veiligheidscoördinator.

De opdrachtnemer zorgt ervoor dat zijn medewerkers voldoende veiligheidsbesef en handelingskaders hebben en toetst daar met regelmaat op.

3. Bouwwerkveiligheid:

Voor de bouwwerkveiligheid zijn zowel het proces als het product van belang. Opdrachtgevers en opdrachtnemers zorgen ervoor dat er in het ontwerp- en uitvoeringsproces niet wordt ingeleverd op bouwwerkveiligheid door een te krappe planning of budget. Ten aanzien van het te realiseren product, dragen ontwerpende en uitvoerende partijen de verantwoordelijkheid om de bouwwerkveiligheid aan te tonen. Hier is een raakvlak met de Wet Kwaliteitsborging. Voor wat betreft de constructieve veiligheid werkt de werkgroep 'Borging constructieve veiligheid' deze verantwoordelijkheid verder uit.

De uitwerking

De veiligheidsaanpak is concreet gemaakt in Bijlage 4: RASCI-matrix Regie op veiligheid (voorzet). Proces, taken en verantwoordelijkheden zijn hierin vastgelegd.

Overwegingen rond de invoering

Voor de bouw is dit handelingskader voor zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers nieuw, een echt andere manier van werken. Een getrapte introductie is wenselijk. We kiezen er daarbij voor om eerst werkende weg, met betrokken partijen, in het privaatrechtelijke domein te beginnen. Dit doen we door de voorgestelde aanpak in de eigen projecten en activiteiten in te bouwen, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van, dan wel aansluiting wordt gezocht op gangbare instrumenten. Van daaruit leggen we, op basis van het delen van de ervaringen met anderen, eerst datgene wat werkt vast in de eigen overeenkomsten. Vervolgens bezien we wat er in standaardcontracten (al dan niet paritair) moet komen en of er aanvullend normen nodig zijn en/of onderdelen van de aanpak zich lenen voor publiekrechtelijke vastlegging. We kiezen er dus voor om vanuit de praktijk te starten, dus bottom-up, en niet te starten met wettelijke vastlegging. De totstandkoming van een wettelijke regeling vergt een lange doorlooptijd en de praktijk laat zien dat men zich er vervolgens niet aan houdt. Het gaat erom dat de partijen in de sector zelf samen de schouders eronder zetten, direct stappen zetten en door vastlegging in paritaire overeenkomsten een olievlekwerking in gang zetten.

Er is een grote onderlinge afhankelijkheid tussen de voorstellen van “Regie op veiligheid” en “Borging van constructieve veiligheid”, De invoering van de ‘Coördinerend constructeur nieuwe stijl’ dient te worden ingebed in de structuur met de Regievoerder veiligheid’. Derhalve zal worden gekozen voor een gezamenlijke implementatie- aanpak. Invoering van “Regie op veiligheid” (en “Borging constructieve veiligheid”) vindt plaats onder auspiciën van de door het TOP-overleg ingestelde Stuurgroep (de voorzitters van de Governance Code Veiligheid in de Bouw, van Bouwend Nederland, van het Opdrachtgeversforum, van VNconstructeurs en van NLIingenieurs).

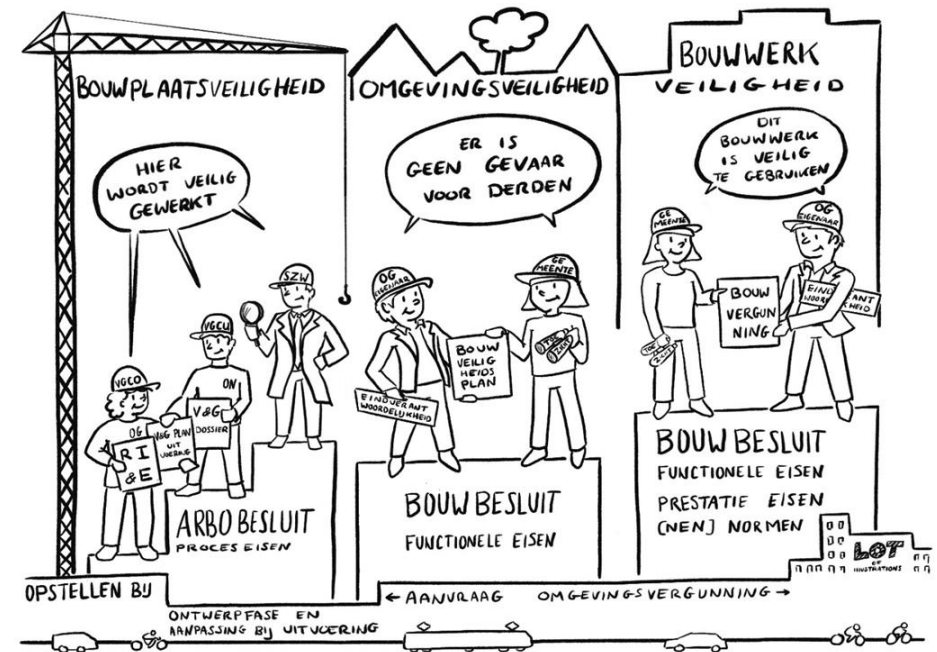
Bijlagen:

1. [Bouwplaatsveiligheid \(=Arboveiligheid\), Omgevingsveiligheid en Bouwwerkveiligheid.](#)
2. [De invulling van de Veiligheidscoördinatie in geval van meerdere opdrachtnemers.](#)
3. [Taakverdeling in het bouwproces bij meerdere samenwerkingsvormen](#)
4. [Voorzet RASCI-matrix “Regie op veiligheid” voor investeringsprojecten en onderhoudsactiviteiten](#)

Bijlage 1: Bouwplaatsveiligheid, Omgevingsveiligheid, Bouwwerkveiligheid

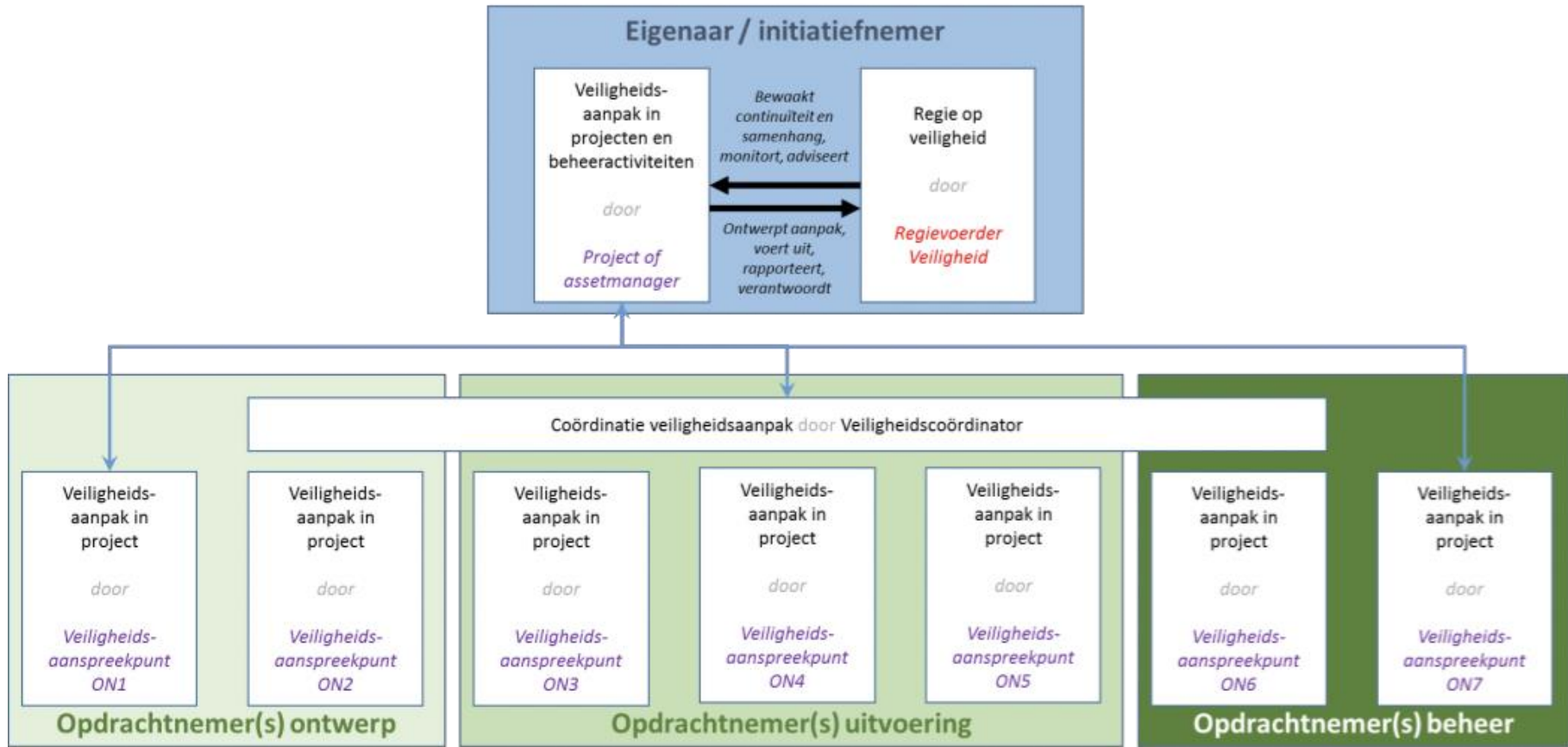
“De Regievoerder van de opdrachtgever en het veiligheidsaanspreekpunt van de opdrachtnemer zorgen er samen voor dat Bouwplaatsveiligheid, omgevingveiligheid en bouwwerkveiligheid in het betreffende project wordt geborgd.”

	Bouwplaatsveiligheid	Omgevingsveiligheid	Bouwwerkveiligheid
WAT (DOEL)	veilig werken: voor werknemers (arbo); zowel bij bouw als onderhoud	geen gevaar voor derden (openbaar gebied, belendingen, omstanders)	bouwwerk veilig te gebruiken (voor gebruikers) (o.a. constructie, brand)
SPECIFIEK KADER	Arbobesluit - proceseisen - Arbocatalogi	Bouwbesluit - functionele eisen (A)	Bouwbesluit - functionele eisen - prestatie eisen - (NEN)-normen
GENERIEK KADER	- ketenaansprakelijkheid - aansprakelijkheid voor gebreken - aansprakelijkheid ivm onrechtmatige daad - algemene zorgplicht (Woningwet 1a) - contractvoorwaarden (UAV, UAVgc, DNR, onderhoud) - certificering		
WIE	- <u>opdrachtgever</u> zorgt voor V&G-coördinator ontwerpfase; - <u>ON</u> zorgt voor V&G- coördinator uitvoeringsfase; - <u>Inspectie SZW</u> : toezicht - <u>opdrachtgever</u> eind/procesverantwoordelijk	- <u>opdrachtgever/eigenaar</u> - <u>gemeente</u> : toezicht	- <u>opdrachtgever/eigenaar</u> eind/procesverantwoordelijk ¹ - <u>gemeente</u> : toezicht (B)
WAARMEE	- RI&E - V&G-plan voor uitvoering; - V&G-dossier voor later	(bouw)veiligheidsplan	obv indieningsvereisten aanvraag bouwvergunning (Mor, regeling omgevingsrecht)
WANNEER OPSTELLEN	in ontwerpfase; bijwerken in uitvoeringsfase	bij aanvraag omgevingsvergunning	bij aanvraag omgevingsvergunning
WANNEER EFFECT	V&G-plan: uitvoeringsfase V&G-dossier: daarna t/m sloop	uitvoeringsfase	gebruiksphase
<i>Ontwikkelingen</i>			
(A)	Bouwbesluit wijzigt: coördinator omgevingsveiligheid wordt opgenomen en in Bbl (Besluit bouwwerken in de leefomgeving) uitgewerkt naar voorbeeld Arbobesluit		
(B)	Door Wet kwaliteitsborging gaat inhoudelijk toezicht op bouwwerkveiligheid naar private kwaliteitsborgers en daarmee verandert ook het 'waarmee' en 'wanneer'.		

¹ De Woningwet benoemt de verantwoordelijkheid van de eigenaar, maar dit laat onverlet dat wanneer de eigenaar een bouwwerk laat realiseren, hij mag verwachten dat het minimaal voldoet aan de wettelijke bouwvoorschriften. In het bouwproces heeft de opdrachtgever niet meer dan een procesverantwoordelijkheid, terwijl de inhoudelijke verantwoordelijkheid bij de ON ligt, zoals ook het uitgangspunt is in de Wet kwaliteitsborging (Wkb).

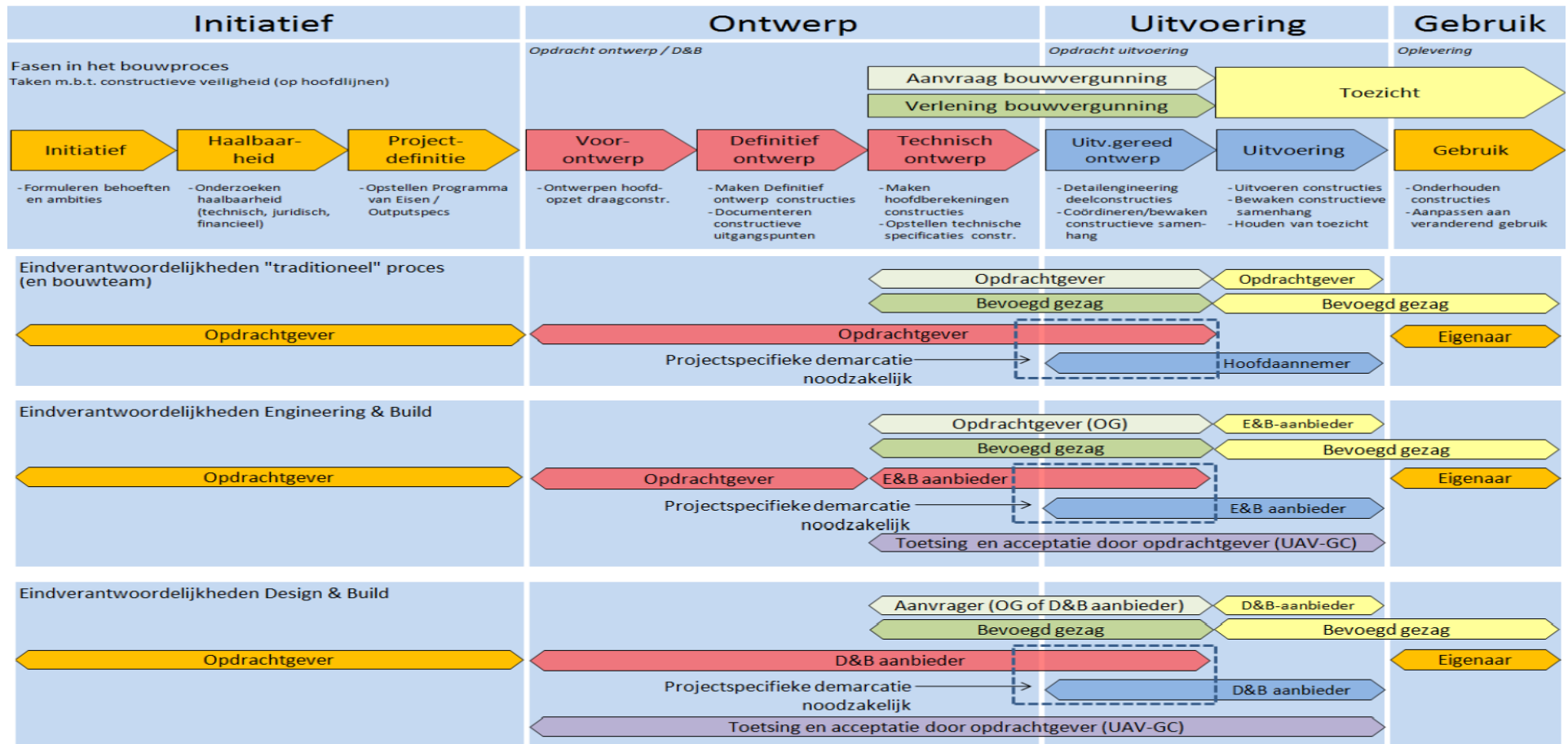
Bijlage 2. De invulling van de Veiligheidscoördinatie in geval van meerdere opdrachtnemers

Bijvoorbeeld: DB-contract o.b.v. UAV-GC

Bijlage 3. Taakverdeling in het bouwproces bij verschillende samenwerkingsvormen

Dit schema is een globale weergave van het reguliere bouwproces bij een aantal samenwerkingsvormen, specifiek voor investeringsprojecten. Er zijn veel van dit soort schema's maar een universeel schema ontbreekt helaas, en specifieke onderhoudsgerelateerde samenwerkingsvormen krijgen onvoldoende de aandacht. Het is noodzakelijk dat er zo'n schema op een centrale plek komt met alle veel voorkomende samenwerkingsvormen (dus ook DBFMO). Daarin moet ook het effect van de Wet kwaliteitsborging zichtbaar zijn evenals de plek van de Regievoerder veiligheid en de Veiligheidsaanspreekpunten. Dit wordt opgepakt na besluitvorming over het voorliggende voorstel voor de vormgeving van regie op veiligheid in het bouwproces.

Bijlage 4. Voorzet RASCI-matrix Regie op veiligheid voor investeringsprojecten en onderhoudsactiviteiten

Verklaring: V = Verantwoordelijk (uitvoeren taak) A = Adviserend T = Toetsend G = Goedkeurend	Opdracht- gever	Project- of contract- manager (OG)	Regievoerder (OG)	Opdracht- nemer (*)	Veiligheids aanspreekpunt (ON **)	Bevoegd gezag/KB (***)	Eigenaar (****)
Initiatiefase							
Aanstellen Veiligheidsregierolhouder	V						
Opstellen integraal Programma van eisen inclusief veiligheidsaspecten		V	T				T
Uitvoeren risicoanalyse tav integrale veiligheid tijdens ontwerp, uitvoering en gebruik		V	T+G				
Contracteren deskundige marktpartij voor vertaling van integraal PvE in een integraal veilig ontwerp en/of aanpak	G	V	A				
Besluit (inclusief veiligheidsparaagraaf) tot overgang naar ontwerp- of uitvoeringsfase	G	V	A				
Ontwerpfase (indien van toepassing)							
Veiligheid op agenda van Project Start Up		V	A				
Vertalen integraal PvE naar integraal veilig ontwerp		G	T	V	T		
Uitvoeren risicoanalyse tav integrale veiligheid tijdens uitvoering en gebruik (incl. risicobeoordeling ihkv de Wet kwaliteitsborging)		T	T+G	V	T	(T)	
Opstellen V&G-plan en evt. bouwveiligheidsplan ontwerpfase		G	T	V	T		
Toetsing/goedkeuring ontwerp aan bouwveiligheidsvoorschriften					T	V	
Opnemen veiligheidsaspecten in projectkwaliteitsplan met toetsmomenten		V	T	A	A		
Besluit (inclusief veiligheidsparaagraaf) tot overgang naar de uitvoeringsfase	G	V	A		A		
Uitvoeringsfase							
Veiligheid op agenda van Project Start Up (of start onderhoudsactiviteit)		V	A				
Uitvoeringsgereed maken van het integraal veilig ontwerp / aanpak		G	T	V	T	T	
Uitvoeren risicoanalyse tav integrale veiligheid tijdens uitvoering en gebruik		T	T+G	V	T		

Verklaring: V = Verantwoordelijk (uitvoeren taak) A = Adviserend T = Toetsend G = Goedkeurend	Opdracht- gever	Project- of contract- manager (OG)	Regievoerder (OG)	Opdracht- nemer (*)	Veiligheids aanspreekpunt (ON **)	Bevoegd gezag/KB ***)	Eigenaar ****)
Opstellen V&G plan uitvoeringsfase		G	T	V	T		
Veilige realisatie van een veilig bouwwerk			T	V	T	T	
Melden incidenten en voorzien van 24-uurs rapportage		G	T	V	T	T	
Oplevering bouwwerk / afronding onderhoudsactiviteit		G	A	V	A		A
Gebruiksfase							
Overdracht bouwwerk aan eigenaar		V	T				G
Uitvoeren risicoanalyse gebruiksfase			G				V
Ingebruikname bouwwerk			T			T	G
Decharge Regievoerder	G		V				G
Veilig gebruik en veilig beheer & onderhoud van het bouwwerk.							V

*) Voor 'opdrachtnemer' kunnen er verschillende scenario's zijn:

- Bij een geïntegreerd contract (DB, DBM, DBFMO, maar bijvoorbeeld ook een maincontract voor onderhoud) is er voor verschillende fasen en/of disciplines één contractpartij, met daarachter verschillende onderaannemers en leveranciers.
- Bij een traditioneel contract met een hoofdaannemer is deze hoofdaannemer in deze tabel de opdrachtnemer in de uitvoeringsfase (op zijn beurt is deze hoofdaannemer opdrachtgever naar onderaannemers en leveranciers, maar daar gaat deze tabel niet op in). In de ontwerpfase is de opdrachtnemer in deze tabel de adviseur (architect of ingenieursbureau) die de leiding heeft over het totale ontwerp of opdracht heeft om de inbreng van alle disciplines te coördineren.
- Bij een traditioneel contract met nevenaannemers moet een van deze aannemers een coördinerende rol zijn toegewezen die ook in de contracten met deze en de nevenaannemers moet zijn bekrachtigd (vergelijk V&G-coördinator). In de tabel wordt met opdrachtnemer v.w.b. de uitvoeringsfase deze coördinerende aannemer bedoeld. Ook de nevenaannemers moeten een aanspreekpunt voor veiligheid hebben ofwel een veiligheidsaanspreekpunt, die binnen het eigen domein dezelfde verplichtingen heeft als de veiligheidsaanspreekpunt van de coördinerende aannemer. V.w.b. de ontwerpfase geldt hetzelfde als hiervoor beschreven bij het scenario met een hoofdaannemer.

**) De opdrachtnemer heeft een veiligheidsaanspreekpunt die een vergelijkbare rol heeft als de Regievoerder aan opdrachtgeverszijde. Deze veiligheidsaanspreekpunt heeft een controlerende rol voor de veiligheid binnen het eigen domein en op de raakvlakken met andere partijen. Naarmate een opdrachtnemer door de inzet van deze veiligheidsaanspreekpunt zelf de veiligheid borgt, kan de inzet aan opdrachtgeverszijde worden afgeschaald ter voorkoming van een onnodige stapeling van controles. Liever een betere interne borging dan leunen op externe borging.

***) Met de invoering van de Wet kwaliteitsborging gaan taken die nu door bevoegd gezag worden ingevuld over naar een private kwaliteitsborger (KB). Denk aan plantoetsing (in het huidige stelsel tbv de omgevingsvergunning) en toezicht op de uitvoering. Binnen de scope van de Wkb valt alleen bouwwerkveiligheid. Bewaking omgevingsveiligheid blijft taak van de gemeente. Voor bouwplaatsveiligheid is de Inspectie SZW bevoegd gezag, die daarbij meer afstand houdt van het bouwproces en alleen in beeld komt bij steekproefonderzoeken of n.a.v. signalen. Incidenten worden bij de inspectie gemeld als deze meldingsplichtig zijn.

****) De opdrachtgever en eigenaar zijn in veel gevallen dezelfde partij.